

Kontakty z dzieckiem

Jak regulować, jak egzekwować?
Poradnik praktyczny

Kontakty z dzieckiem

Jak regulować,
jak egzekwować?
Poradnik praktyczny

Joanna Hetman-Krajewska

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Warszawa 2022

Stan prawny na 31 października 2022 r.

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Agata Czuj

Projekt okładki i stron tytułowych

Wojtek Janikowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Joanna Hetman-Krajewska, 2022

This edition © Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-950-7

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	17	
Wstęp	19	
Rozdział 1		
Kontakty dziecka z osobami bliskimi – zasady, filozofia, regulacje prawne		25
1. Budowanie więzi wymaga kontaktów	25	
2. Prawo do kontaktów z dzieckiem w prawie międzynarodowym	26	
3. Prawo do kontaktów z dzieckiem w prawie krajowym ...	29	
4. Kto z kim, czyli osoby dramatu	31	
5. Jak uregulować kontakty z dzieckiem	31	
6. Gdy dziecko przebywa u opiekuna lub w pieczy zastępczej	35	
7. Przedmiot sprawy o kontakty	36	
8. Inicjatywa sądu	37	
9. Ustalenie kontaktów z dzieckiem	38	
10. Ograniczenie kontaktów z dzieckiem	39	
11. Zakaz kontaktów z dzieckiem	41	
12. Forma kontaktów	43	
13. Działania naprawcze	45	
14. „Odrabianie” zaległych kontaktów	46	
15. Logistyka kontaktów – kto przywozi, kto odwozi	48	
16. Skąd odbierać, dokąd odwozić?	49	

17. Kto odbiera dziecko na kontakty, kto się nim opiekuje podczas kontaktów?	50
18. Ta wredna konkubina, ten znieawidzony nowy partner matki	52
19. Wyjazdy za granicę podczas kontaktów	53
20. Na marginesie – kontakty z innymi osobami niż dziecko	54

Rozdział 2

Kontakty dziecka z rodzicem	55
1. Kontakty dziecko–rodzic – prawo i obowiązek	55
2. Prawo rodzica do kontaktów z dzieckiem jako dobro osobiste	56
3. Kontakty z dzieckiem a władza rodzicielska	56
4. Jak uregulować kontakty rodzica z dzieckiem?	57
5. Kto może zainicjować sprawę o uregulowanie kontaktów rodzica z dzieckiem?	58
6. Cienka granica między kontaktami a pieczą naprzemienną	59
7. Kontakty z dzieckiem w razie pieczy naprzemiennej	60
8. Na ile liczy się zdanie dziecka?	60
9. Kontakty z dzieckiem a obowiązek alimentacyjny	61
10. Uregulowanie kontaktów z dzieckiem w sprawie o rozwód bądź separację	63
11. Gdy rodzic nie chce utrzymywać kontaktów z dzieckiem	64
12. Gdy ojciec nie jest formalnie ojcem	65

Rozdział 3

Kontakty z potomstwem – węzeł gordyjski i jak go rozplątać?	68
1. Różne postawy rodzicielskie	68
2. Nadopiekuńcze matki	69
3. Ojcowie, którzy odpuszczają	69
4. Nękaacz	70
5. Alienacja rodzicielska	70
6. Jakie są konsekwencje alienacji rodzicielskiej?	73

7. Jak to robią inni?	75
8. A jak to jest u nas?	76
9. Co wybieram: krzywdę czy szczęście dziecka?	76
10. Działania naprawcze	77
10.1. Mediacja	78
10.2. Psychoterapia	81
10.3. Kurs umiejętności wychowawczych	82
10.4. Porozumienie bez przemocy	83
10.5. „Radykalne wybaczenie”	84

Rozdział 4

Harmonogram kontaktów z dzieckiem i sposób

ich realizacji	86
1. Harmonogram kontaktów	86
2. Czynniki wpływające na harmonogram kontaktów	87
3. Dynamika harmonogramu kontaktów, czyli jak kontakty „rosną” wraz z dzieckiem	88
4. Kontakty z dzieckiem a miejsce ich wykonywania	90
4.1. Kontakty w miejscu stałego pobytu dziecka	91
4.2. Kontakty w miejscu stałego pobytu rodzica niemieszkającego z dzieckiem na stałe	93
4.3. Kontakty w miejscach publicznych	93
4.4. Kontakty w wyspecjalizowanym ośrodku	95
4.5. Ile kosztują kontakty w wyspecjalizowanym ośrodku?	96
5. Osoby obecne przy kontaktach	97
5.1. Kontakty w obecności rodzica pierwszoplanowego	98
5.2. Kontakty w obecności innej osoby bliskiej	98
5.3. Kurator sądowy a kontakty z dzieckiem	99
5.4. Ile to kosztuje i kto płaci za udział kuratora przy kontaktach z dzieckiem?	102
5.5. Zakaz kontaktów rodzica z dzieckiem	102
5.6. Kontakty w obecności psychologa	103
5.7. Kontakty z udziałem tłumacza	103

6. Kontakty według okresów	104
6.1. Kontakty bieżące	104
6.2. Kontakty w okresach szczególnych	106
6.2.1. Kontakty wakacyjne, czyli „wolisz jechać na wakacje z tatusiem czy z mamusią”?	107
6.2.2. Ferie zimowe, czyli z kim na narty?	109
6.2.3. Święta, święta	109
6.2.4. Dłgie weekendy	111
6.2.5. Urodziny, imieniny	111
6.2.6. Dzień Matki, Dzień Ojca	113
6.2.7. Dzień Dziecka	113
6.2.8. Mikołajki	113
6.2.9. Dzień Babci, Dzień Dziadka	114
6.3. Kolizje terminów	114

Rozdział 5

Kontakty z dzieckiem w sprawie o rozwód

bądź separację	117
1. Regulowanie kontaktów w rozwodzie bądź separacji	118
2. Podstawa to ugodowość i elastyczność	119
3. Zaniechanie orzekania o kontaktach	121
4. Kontakty w wyroku czy w porozumieniu?	124
5. Działania naprawcze	125
6. Mediacje w sprawie o rozwód bądź separację	126
7. Według harmonogramu czy elastycznie?	127
8. Kto ma wozić dziecko na kontakty?	128
9. Kontakty obojga rodziców	128
10. Zabezpieczenie kontaktów	129
11. Przymusowe egzekwowanie kontaktów	129
12. Nie mogą toczyć się dwie sprawy	132
13. Ile to kosztuje?	133
14. Jak uiścić opłatę sądową?	133
15. Inne koszty	134
16. Zwolnienie od kosztów sądowych	134
17. Jaki sąd właściwy?	134
18. Jakie prawo właściwe?	135

Rozdział 6

Kontakty dziecka z dziadkami i innymi osobami bliskimi	138
1. Jak to było kiedyś, a jak to jest teraz	138
2. Dlaczego kontakty dziadków z wnukami są tak ważne?	140
3. Hierarchia więzi, czyli bliżsi i dalsi krewni	141
4. Kto może zainicjować sprawę o uregulowanie kontaktów babci i/lub dziadka z dzieckiem?	142
5. Kto może zainicjować sprawę o uregulowanie kontaktów innej osoby bliskiej (np. cioci, wujka, macochy, ojczyma, rodzeństwa) z dzieckiem?	143
6. Gdy sprawa o rozwód jest w toku	144
7. Strony postępowania, czyli kto bierze udział w sprawie	144
8. Harmonogram kontaktów dziecka z innymi osobami bliskimi	145

Rozdział 7

Ugodowe rozwiązania	148
1. Czy tylko orzeczenie sądu?	148
2. Obowiązek realizacji kontaktów z dzieckiem a psychologia człowieka	149
3. Walory ugodowych rozwiązań	150
4. Porozumienie rodzicielskie (plan wychowawczy)	151
5. Uгода przed mediatorem	153
6. Umowa o kontakty	154
7. Uгода sądowa	154

Rozdział 8

Idę do sądu, czyli kiedy ugodowo się nie da	158
1. W jakich sprawach przed sądem można uregulować kontakty z dzieckiem	158
2. Strony postępowania	159
3. Wniosek i odpowiedź na wniosek	160
4. Ile to kosztuje, czyli koszty postępowania	160
4.1. Opłaty sądowe	160
4.2. Jak uiścić opłatę sądową?	162
4.3. Inne koszty	163
4.4. Zwolnienie od kosztów sądowych	163

5. Jaki sąd właściwy?	165
5.1. Właściwość rzeczowa	165
5.2. Właściwość miejscowa	165
6. Jurysdykcja krajowa	166
7. Jakie prawo właściwe?	167
8. Treść wniosku, czyli jak przygotować wniosek o kontakty	169
9. Jakie wątki można połączyć w jednym wniosku?	171
10. Wniosek o zabezpieczenie	171
11. Załączniki do wniosku o ustalenie kontaktów	171
12. Dowody	173
12.1. Dokumenty	173
12.2. Zeznania świadków	174
12.3. Czy muszę pytać świadka, czy będzie zeznawać? ...	175
12.4. Osoby najbliższe jako świadkowie	175
12.5. Psycholog jako świadek	176
12.6. Przesłuchanie stron	177
12.7. Wysłuchanie małoletniego	178
12.8. Opinie OZSS oraz opinie biegłych	182
12.9. Co robić, gdy opinia biegłych jest dla mnie niekorzystna?	184
12.10. Prywatna opinia	185
12.11. Wywiad kuratora	185
12.12. Oględziny	185
12.13. Jak złożyć wniosek o kontakty	187

Rozdział 9

Zabezpieczenie roszczeń o kontakty	192
1. Po co nam zabezpieczenie?	192
2. Harmonogram kontaktów w zabezpieczeniu	193
3. Ograniczenie kontaktów w zabezpieczeniu	194
4. Inne żądania we wniosku o zabezpieczenia	195
5. Rozprawa czy posiedzenie niejawne?	197
6. „Twarde” dokumenty	197
7. Zmiana zabezpieczenia kontaktów	198
8. Okoliczności uzasadniające wniosek o zmianę zabezpieczenia	203

9. Dowody na poparcie wniosku o zabezpieczenie bądź jego zmianę	204
10. Ile to kosztuje?	205
11. Rozpoznanie wniosku o zabezpieczenie	206
12. Ile czasu ma sąd na rozpoznanie wniosku o zabezpieczenie?	207
13. Zażalenie na postanowienie zabezpieczające	208
14. Przymusowe egzekwowanie kontaktów wynikających z postanowienia zabezpieczającego	209

Rozdział 10

Postępowanie przed sądem	212
1. Ile to wszystko potrwa?	213
2. Rozprawy jawne	214
3. Rozprawy zdalne	214
4. Dbaj o swój PR	218
5. Jak ubrać się do sądu?	219
6. Jak zachowywać się przed sądem?	219
7. Jak na spowiedzi	220
8. Nieetyczne prowadzenie sprawy, czyli ciosy poniżej pasa	221
9. Przygotowanie, przygotowanie, przygotowanie	222
10. Kolejność zdarzeń	225
11. Jak przygotować się do przesłuchania świadków?	227
12. Jak zeznawać przed sądem?	229
13. Jak przygotować się do własnych zeznań w sprawie?	230
14. Jak przygotować się do przesłuchania drugiej strony?	231
15. Jeśli nie stawi się wnioskodawca	233
16. Jeśli nie stawi się druga strona postępowania	234
17. Czy można zmusić stronę do stawienia na rozprawie?	236
18. Inne sprawy rodzinne	237
19. Cofnięcie wniosku	238
20. Gdy jestem uczestnikiem postępowania	239
21. Odpowiedź na wniosek	240
22. Najlepszą obroną jest atak?	240
23. Wniosek wzajemny	242

Rozdział 11

Gdy jestem niezadowolony z orzeczenia sądu	245
1. Jaki sąd rozpoznaje środek odwoławczy?	245
2. Zapowiedź zażalenia bądź apelacji	246
3. Odstąpienie od uzasadnienia postanowienia	246
4. Ile mamy czasu na wniesienie zażalenia bądź apelacji? ...	247
5. Treść zażalenia lub apelacji	247
6. Nowe dowody w apelacji	248
7. Ile to kosztuje?	249
8. Jak uiścić opłatę sądową?	249
9. Zwolnienie od kosztów sądowych	249
10. Skarga kasacyjna	249

Rozdział 12

Nic nie jest wieczne, czyli kiedy można domagać się zmiany kontaktów	252
1. Kiedy można wnosić o zmianę orzeczenia o kontaktach?	252
2. Jakiej zmiany można się domagać?	253
3. Co to znaczy, że dobro dziecka wymaga zmiany kontaktów?	254
4. Jakie rozstrzygnięcia w sprawie kontaktów mogą podlegać zmianom?	255
5. Cel roszczenia o zmianę rozstrzygnięcia w sprawie kontaktów	255
6. Wniosek o zmianę rozstrzygnięcia w sprawie kontaktów	257
7. Okoliczności uzasadniające wniosek o zmianę rozstrzygnięcia o kontaktach	258
8. Co, jeśli druga strona złoży wniosek wzajemny o zmianę kontaktów?	259
9. Zmiana zabezpieczenia kontaktów	260
10. Jak wykazać, że dobro dziecka wymaga zmiany rozstrzygnięcia o kontaktach?	260
11. Zabezpieczenie roszczenia o zmianę kontaktów	260
12. Gdy druga strona wniosła o zmianę kontaktów	260

Rozdział 13

Przymusowe egzekwowanie kontaktów	263
1. Jak to było dawniej?	263
2. A jak to jest teraz?	264
3. Trybunał Konstytucyjny „namieszał”	266
4. Czy system przymusowej egzekucji kontaktów jest skuteczny?	270
5. Etapy postępowania o egzekucję kontaktów	270
6. Różne podstawy prawne	274
7. Czym kieruje się sąd, wydając postanowienie o zagrożeniu nakazaniem zapłaty sumy pieniężnej?	275
8. Jak wykazać utrudnianie bądź brak realizacji kontaktów?	278
9. Jakie są kwoty zagrożenia?	279
10. Rodzajowe wycenianie naruszeń	279
11. Czym kieruje się sąd, wydając postanowienie o nakazaniu zapłaty sumy pieniężnej?	280
12. Mechanizm działa w dwie strony	282
13. Rola policji przy egzekucji kontaktów	284
14. Egzekucja kontaktów w sprawie o rozwód bądź separację	284
15. Niezbędne dokumenty	284
16. Opłata sądowa	286
17. Rozpoznanie wniosku przez sąd	286
18. Zwrot uzasadnionych wydatków i inne wychowawcze oddziaływania sądu	287
19. Zażalenie	290
20. Egzekucja zasądzonych kwot za brak realizacji kontaktów	290
21. Utrudnianie kontaktów a władza rodzicielska	291

Rozdział 14

Inne środki ochrony prawnej związane z prawem do kontaktów z dzieckiem	294
1. Ochrona prawna kontaktów z dzieckiem jako dobra osobistego	294

1.1. Prawo rodzica do kontaktów z dzieckiem jako dobro osobiste	295
1.2. Pozew o ochronę dóbr osobistych	296
1.3. Ile to kosztuje?	296
2. Ochrona prawa do kontaktów z dzieckiem jako jednego z praw człowieka	297
2.1. Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności	297
2.2. Europejski Trybunał Praw Człowieka	298
2.3. Skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	298
2.4. Kontakty z dzieckiem w orzecznictwie ETPC	298
2.5. Wymogi formalne skargi do ETPC	300
2.6. Ile to kosztuje?	300
Kontakty z dziećmi w oczach ekspertów	303
Kluczowe są szkolenia dla sędziów – rozmowa z Dorotą Hildebrand-Mrowiec, sędzią Sądu Rejonowego, prezes Stowarzyszenia Sędziów Rodziny w latach 2015–2021, w 2018 r. wyróżnioną przez fundację Court Watch Polska tytułem „Obywatelskiego Sędzię Roku”	303
Mechanizmy przymuszające nie przynoszą efektów – rozmowa z Beatą Skoczelas, kuratorem sądowym	321
Konflikt to nie koniec, ale początek nowej jakości – rozmowa z Sylwią Kulbat, psychologiem, specjalistą z zakresu psychologii opiniującym w sprawach rozwodowych i opiekuńczych, mediatorem z listy mediatorów stałych, coachem	337
Można nauczyć się współpracy i słuchania z empatią – rozmowa z Alicją Kuczyńską-Kratą, mediatorem – superwizorem, trenerem komunikacji i umiejętności mediacyjnych, psychoedukatorem	360
Wiem, co czuje mężczyzna – rozmowa z Ireneuszem Dzierżęgą, prezesem Stowarzyszenia Narodowe Centrum Ojcostwa	403

Trzeba zacząć od siebie, by pomóc swoim dzieciom – rozmowa z Aleksandrą Warsztocką, trenerem i coachem, pracującą technikami uwalniania emocji dr. Davida Hawkinsa	422
Mamy wpływ na to, jak przebiega życie nasze i naszych dzieci – rozmowa z Magdaleną Czają, trenerem radykałnego wybaczenia	443
Akty prawne	457
Ustawa z 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy	457
Ustawa z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	460
Ustawa z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych	501
Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 12 czerwca 2003 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania uprawnień i obowiązków kuratorów sądowych	506
Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych	507
Tezy z orzecznictwa według zagadnień	509
Prawo rodzica do kontaktów z dzieckiem	509
Dobro dziecka a interes rodziców	509
Kontakty z dzieckiem a władza rodzicielska	510
Zakaz osobistych kontaktów z dzieckiem	512
Kontakty z dzieckiem a obowiązek alimentacyjny	512
Kontakty z dorosłym ubezwłasnowolnionym dzieckiem	512
Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia na postanowienie o sprawach wykonywania kontaktów z dzieckiem	513
Kontakty z dzieckiem w rozwodzie	513
Kontakty dziecka z dziadkami i innymi osobami bliskimi	514
Przymusowe egzekwowanie kontaktów	516

Prawo do kontaktów rodzica z dzieckiem jako jedno z dóbr osobistych.....	520
Prawo do kontaktów rodzica z dzieckiem jako jedno z praw człowieka	522
Wykaz przykładowych ośrodków, w których można realizować kontakty z dzieckiem w obecności psychologa	525
Literatura	527
Skorowidz	529

WSTĘP

*Cierpię, kiedy obrażasz moją mamę;
ranisz mnie, kiedy każesz wybierać.*

hasła kampanii społecznej Rzecznika Praw Dziecka „Jestem mamy i taty”

Te użyte jako motto hasła, wykorzystywane przed kilku laty w kampanii społecznej mającej za zadanie neutralizowanie zjawiska alienacji rodzicielskiej, wikłania dzieci w konflikty rodziców oraz stawiania ich w konflikcie lojalności, w sugestywny sposób pokazują przeżycia dziecka, którego dorośli opiekunowie nie potrafią należycie zadbać o jego dobrostan, w tym uszanować prawa dziecka do budowania pozytywnych więzi z obojgiem rodziców, nawet jeżeli ci żyją w rozłączeniu. Zagadnienia związane z regulowaniem, a jeszcze bardziej z realizacją kontaktów dziecka z rodzicem urosły do rangi problemu społecznego. Dorośli często nie zdają sobie sprawy, jak bardzo brak budowania i pielęgnowania więzi z jednym bądź z obojgiem rodziców wpływa na bieżące oraz przyszłe życie dziecka, w tym jego wyniki w nauce, ogólne poczucie szczęścia i spełnienia w życiu czy budowanie relacji społecznych, w tym przyszłych związków małżeńskich i partnerskich, a także więzi z własnym potomstwem.

Wydaje się, że podejmowane przez ustawodawcę od kilku lat zabiegi zmniejszenia skali zjawiska alienacji rodzicielskiej (m.in. przez wprowadzenie klarownego mechanizmu przymusowej realizacji kontaktów z dzieckiem) przyniosły pozytywne rezultaty, nadal jednak jest wiele do zrobienia, szczególnie na poziomie rozwiązań świadomości-

ciowych i infrastrukturalnych – brakuje chociażby łatwo dostępnej i bez- bądź niskopłatnej pomocy mediacyjnej i psychologicznej, a także ośrodków, w których bez nadmiernych obciążeń finansowych mogłyby być realizowane kontakty rodzica z dzieckiem. Krytycznie należy również podejść do projektu nowelizacji prawa rodzinnego (projekt z 14.10.2021 r. ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw), zgodnie z którym kuratorzy sądowi nie będą już uczestniczyć w kontaktach rodzica z dzieckiem w innych miejscach niż miejsce stałego pobytu dziecka, a także ich udział w kontaktach nie będzie mógł zostać ograniczony jedynie do momentu wydawania dziecka na kontakt, ewentualnie również momentu odprowadzenia dziecka do miejsca stałego pobytu po zakończonym kontakcie.

Kontakty z dzieckiem jako instytucja prawa rodzinnego to szerokie pojęcie odnoszące się do różnych relacji rodzinnych, a jej aksjologiczne podłoże wynika z założenia, że członkowie rodziny powinni budować i pielęgnować łączące ich więzi, również poprzez utrzymywanie wzajemnych kontaktów. W idealnym świecie rodzice – nawet jeśli się rozstają – nie powinni robić sobie nawzajem żadnych trudności w realizowaniu kontaktów z potomstwem, zawsze ugodowo regulując takie kwestie. Jednak w świecie realnym trzeba ich niekiedy do tego nakłonić, a niekiedy wręcz przymusić: by rodzic mieszkający z dzieckiem na stałe wydawał dziecko na kontakty z drugim rodzicem bądź nie czynił innych trudności w tym zakresie, zaś by rodzic zobowiązany do utrzymywania kontaktów z potomstwem rzeczywiście kontakty te realizował. Najczęściej sprawy o kontakty z dzieckiem dotyczą relacji między rodzicami a dziećmi. Z tego względu niniejsza książka – pozostając wierna statystyce – najczęściej odnosi się do tych właśnie spraw. Pozostałe sprawy o kontakty, takie jak dotyczące relacji dziadków z wnukami czy ewentualnie relacji innych bliskich osób (np. rodzeństwa, macochy czy ojczyma, a niekiedy również wujostwa) z dzieckiem zdarzają się marginalnie, dlatego też w taki sam sposób zostały potraktowane w książce, bo taki jest ich udział w polskiej rzeczywistości społecznej i sądowej.

Rozdział 1

KONTAKTY DZIECKA Z OSOBAMI BLISKIMI – ZASADY, FILOZOFIA, REGULACJE PRAWNE

*Najpierw urządźcie tak wszystko, by każdy człowiek był potrzebny,
a dopiero potem go płódźcie.*

Fiodor Dostojewski

1. Budowanie więzi wymaga kontaktów

Nie ma nic odkrywczego w stwierdzeniu, że budowanie i pielęgnowanie więzi międzyludzkich wymaga kontaktów. Szczególnie ważne jest to w przypadku relacji „na całe życie”, czyli takich, które łączą ludzi więzami krwi. Również ustawodawca dostrzega wagę kontaktów rodziców i dzieci, regulując je zarówno jako prawo, jak i obowiązek. Dziecko, które mimo rozstania rodziców zbuduje więź również z tym z nich, z którym nie mieszka na stałe, wyrośnie z reguły na osobę lepiej przystosowaną do życia, w tym życia społecznego. W tym aspekcie prawo rodzinne, stając na straży kontaktów rodzice – dzieci, a w szerszym kontekście również kontaktów dziecka z innymi osobami bliskimi, przede wszystkim dziadkami i rodzeństwem, chroni zdrowie całego społeczeństwa. Widoczne jest to w praktyce sądów rodzinnych, które ze szczególnym nabożeństwem podchodzą do prawa rodzica i dziecka do wzajemnych kontaktów – sądy wychodzą z założenia, że uprawnienie to zasługuje na szczególną ochronę, a jedynie

w wyjątkowych, skrajnych przypadkach (np. gdy stan zdrowia bądź postawa rodzica stanowi zagrożenie dla życia bądź bezpieczeństwa dziecka) można rodzica tego prawa pozbawić. Jednocześnie ustawodawca dostrzega również potrzebę utrzymywania przez dziecko kontaktów z innymi krewnymi niż rodzice (w szczególności z dziadkami czy rodzeństwem), powinowatymi w linii prostej (np. macochą, ojczymem, drugim mężem babci), a także z innymi osobami bliskimi, pod których pieczę przebywało przez dłuższy czas (np. z ciotką czy wujkiem, a nawet z osobą formalnie obcą, z którą dziecko zbudowało bliską więź, np. nianią lub konkubentem zmarłego rodzica), pozwalając na sądowe regulowanie kontaktów również w takich przypadkach.

Szczególne ochrona więzi rodzica i dziecka

Sądy rodzinne w sposób szczególny chronią prawo rodzica i dziecka do wzajemnych kontaktów. Kontakty są regulowane nawet w trudnych przypadkach, na przykład gdy rodzic cierpi na chorobę psychiczną bądź jest osobą uzależnioną. Jedynie w wyjątkowych, skrajnych przypadkach (np. gdy stan zdrowia bądź postawa rodzica stanowi zagrożenie dla życia bądź bezpieczeństwa dziecka) można zakazać rodzicowi osobistej styczności z dzieckiem.

2. Prawo do kontaktów z dzieckiem w prawie międzynarodowym

Prawo do kontaktów dziecka z rodzicem oraz innymi osobami bliskimi zostało również dostrzeżone w aktach prawa międzynarodowego. Przede wszystkim w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, której art. 8, statuuje jako jedno z praw człowieka prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, stanowi podstawę do dochodzenia ochrony prawa do kontaktów z potomstwem przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu. Szerzej na ten temat piszę w rozdziale 14 „Inne środki ochrony prawnej związane z prawem do kontaktów z dzieckiem”.

Prawo do kontaktów dziecka z rodzicem oraz innymi osobami bliskimi w prawie międzynarodowym

1. **Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy z 28.02.1984 r.** nr R(84)4 w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej (zasada 8: „We wszystkich przypadkach oboje rodzice powinni pełnić obowiązki związane z wychowaniem dziecka. Rodzic, z którym dziecko nie mieszka na stałe, powinien mieć co najmniej prawo do utrzymywania osobistych kontaktów z dzieckiem, chyba że utrzymywanie takich kontaktów groziłoby poważnym uszczerbkiem dla dobra dziecka”).
2. **Konwencja o prawach dziecka**, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20.11.1989 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 ze zm.) (art. 5 „Państwa-Strony będą szanowały odpowiedzialność, prawo i obowiązek rodziców lub, w odpowiednich przypadkach, członków dalszej rodziny lub środowiska, zgodnie z miejscowymi obyczajami, opiekunów prawnych lub innych osób prawnie odpowiedzialnych za dziecko, do zapewnienia mu, w sposób odpowiadający rozwojowi jego zdolności, możliwości ukierunkowania go i udzielenia mu rad przy korzystaniu przez nie z praw przyznanych mu w niniejszej konwencji”; art. 8 „1. Państwa-Strony podejmują działania mające na celu poszanowanie prawa dziecka do zachowania jego tożsamości, w tym obywatelstwa, nazwiska, stosunków rodzinnych, zgodnych z prawem, z wyłączeniem bezprawnych ingerencji. 2. W przypadku gdy dziecko zostało bezprawnie pozbawione części lub wszystkich elementów swojej tożsamości, Państwa-Strony okażą właściwą pomoc i ochronę w celu jak najszybszego przywrócenia jego tożsamości”; art. 9. „3. Państwa-Strony będą szanowały prawo dziecka odseparowanego od jednego lub obojga rodziców do utrzymywania regularnych stosunków osobistych i bezpośrednich kontaktów z obojgiem rodziców, z wyjątkiem przypadków, gdy jest to sprzeczne z najlepiej pojętym interesem dziecka”).

- 3. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 10.12.1948 r.** (A/RES/217) (art. 12: „Nikt nie będzie podlegał arbitralnemu wkraczaniu w jego życie prywatne, rodzinę, mieszkanie lub korespondencję, ani też zamachom na jego honor i reputację. Każdy jest uprawniony do ochrony prawnej przed takim wkraczaniem lub takimi zamachami”).
- 4. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 19.12.1966 r.** (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167) (art. 17: „1. Nikt nie może być narażony na samowolną lub bezprawną ingerencję w jego życie prywatne, rodzinne, dom czy korespondencję ani też na bezprawne zamachy na jego cześć i dobre imię. 2. Każdy ma prawo do ochrony prawnej przed tego rodzaju ingerencjami i zamachami”).
- 5. Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności,** sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) (Art. 8. Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. „1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji. 2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób”).
- 6. Konwencja w sprawie kontaktów z dziećmi z 15.05.2003 r.** (Art. 4. Kontakt między dzieckiem a jego rodzicami. „1. Dziecko i rodzice mają prawo uzyskania i utrzymywania ze sobą regularnych kontaktów. 2. Ograniczenie lub wykluczenie takich kontaktów możliwe jest tylko, gdy jest to niezbędne dla dobra dziecka. 3. Gdy utrzymywanie nienadzorowanego kontaktu z jednym z jego rodziców nie jest zgodne z dobrem dziecka, należy rozważyć możliwość zastosowania nadzorowanego kontaktu osobistego lub innych form kontaktu z tym rodzicem”;

Art. 5. Kontakt między dzieckiem a osobami innymi niż jego rodzice. „1. Stosownie do dobra dziecka, mogą być ustanowione kontakty między dzieckiem i osobami innymi niż jego rodzice, mającymi rodzinne związki z dzieckiem. 2. Państwa mogą rozszerzyć to postanowienie w celu objęcia nim innych osób niż wymienione w ust. 1, a w przypadku takiego rozszerzenia Państwa mogą swobodnie zdecydować, które z form kontaktu określonych w art. 2 pkt a, będą stosowane”).

7. **Europejska Konwencja o statusie prawnym dziecka pozamałżeńskiego z 15.10.1975 r.** (Dz.U. z 1999 r. Nr 79, poz. 888) (art. 8: „Ojciec lub matka dziecka pozamałżeńskiego, któremu lub której nie przysługuje władza rodzicielska, względnie nie wykonuje tej władzy, może uzyskać prawo do kontaktów z dzieckiem w określonych przypadkach”).

3. Prawo do kontaktów z dzieckiem w prawie krajowym

W prawie polskim podstawy prawne regulowania kontaktów dziecka z rodzicem bądź innymi osobami bliskimi znajdziemy już w ustawie zasadniczej – art. 48 ust. 2 Konstytucji RP przewiduje ochronę praw rodzicielskich, które obejmują także te elementy stosunku prawnorodzinnego między rodzicami a dzieckiem, które wykraczają poza zakres władzy rodzicielskiej, w tym także prawo do osobistej styczności z dzieckiem. *In concreto* kwestia kontaktów z dzieckiem została uregulowana w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym (art. 58 § 1–1b, art. 113–113⁶ k.r.o.). Istotne znaczenie mają tu również normy prawne znajdujące się w kodeksie postępowania cywilnego, które regulują: 1) postępowanie w sprawach małżeńskich, w tym w sprawach o rozwód i separację oraz o unieważnienie małżeństwa, w których sąd również zajmuje się uregulowaniem kontaktów z dzieckiem (art. 425–452 k.p.c.); 2) postępowanie nieprocesowe, w którym regulowane są kontakty z dzieckiem w sytuacji, gdy stanowią odrębne postępowanie (czyli wtedy, kiedy nie są jednym z wątków sprawy rozwodowej czy separacyjnej) (zasady ogólne: art. 506–525 k.p.c., przepisy szczególne

Joanna Hetman-Krajewska – radca prawny w Kancelarii Prawniczej PATRIMONIUM w Warszawie, członek Izby Adwokackiej w Warszawie; ma blisko 20-letnie doświadczenie zawodowe; specjalizuje się w prawie rodzinnym i prawie autorskim; ukończyła Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie założone przez Stowarzyszenie Niebieska Linia; prowadziła wiele spotkań z kobietami na tematy prawne związane z funkcjonowaniem rodziny, m.in. w Centrum Praw Kobiet; autorka tekstów poradniczych na temat prawa rodzinnego, a także książek z tego zakresu: *Rozwód czy separacja? Poradnik praktyczny*, *Rozwód i separacja. Wzory pism z komentarzem*, *Alimenty. Jak dochodzić, jak się bronić? Poradnik praktyczny*, *Alimenty. Wzory pism z komentarzem*.

Publikacja to jedyny na rynku tak obszerny poradnik dotyczący spraw o kontakty z dziećmi – zarówno z punktu widzenia osób uprawnionych do kontaktów, jak i tych, które jako główni opiekunowie dziecka są zobowiązane do umożliwienia kontaktów z nim. Został napisany w przy-

stępny sposób, najważniejsze zagadnienia ujęto w ramach, a wyjaśnienia kwestii prawnych przeplatają przykłady wzięte z życia, pokazujące standardowe sytuacje w tego typu sprawach.

Autorka traktuje tytułową problematykę w sposób kompleksowy – przede wszystkim przedstawia aspekty kontaktów dziecka z rodzicem, ale odrębnie omawia również zagadnienia dotyczące jego kontaktów z rodzeństwem, dziadkami bądź innymi osobami bliskimi (np. macochą czy ojczymem). Tekst uzupełniają wywiady ze specjalistami: sędzią rodzinnym, kuratorem sądowym, mediatorem, psychologiem dziecięcym, działaczem ruchu praw ojców, coachem, trenerem radykalnego wybaczenia.

Książka jest przeznaczona dla osób niebędących prawnikami, które szukają wyczerpujących informacji na temat prawnych aspektów spraw o kontakty z dzieckiem, a także dla pełnomocników procesowych zamierzających świadczyć pomoc prawną w takich sprawach.

Zamówienia:
infolinia 801 04 45 45
zamowienia@wolterskluwer.pl
www.profinfo.pl

9788382869507 W01P01

9

788382

869507

59 zł (w tym 5% VAT)

ISBN 978-83-8286-950-7

Patronat medialny:

DOBRE RADY

**Współczesna
Rodzina**